

Årsrapport 2020

Hälsoskyddstillsyn på
förskolor och skolor

Mars 2021

start.stockholm

Årsrapport 2020
Hälsoskyddstillsyn för förskolor och skolor

Dnr: 2021-2199
Utgivare: Miljöförvaltningen
Kontaktperson: Felicia Nipstrand

Sammanfattning

I denna årsrapport redovisas resultaten av miljöförvaltningens tillsyn av skolor och förskolor under 2020 i Stockholms stad.

Riktad tillsyn är ett verktyg för att uppnå en sund miljö i alla skolor och förskolor, både inomhus och utomhus inom Stockholms stad. Tillsynen bedrivs på olika sätt, antingen som löpande tillsyn eller i projektform. Den löpande tillsynen sker genom återkommande inspektioner för att kontrollera kända problemområden. Fokus för denna tillsyn är ventilation, installationsbuller, städkemikalier samt hygien och städning, eftersom det är dessa delar som oftast brister. Förvaltningen kontrollerar även anmärkningar som erhållits vid föregående inspektion. Projekttillsynen syftar till att kontrollera eller kartlägga avgränsade aktuella frågor.

Under 2020 har förvaltningen:

- Utfört löpande planerad tillsyn på förskolor och skolor
- Slutfört tillsynsprojekt Buller från fasta installationer i förskolor
- Handlagt uppföljningsärenden
- Utfört radontillsyn
- Handlagt anmälningar av nya verksamheter
- Samverkat med andra förvaltningar och kommunala bolag

Under 2020 har totalt 344 stycken inspektioner genomförts på skolor och förskolor. I detta antal ingår den ordinarie riktade tillsynen på förskolor och skolor som var 235 stycken, nyanmälan 46 stycken samt projekt Buller från fasta installationer i förskolor 63 stycken. En stor andel av besökta verksamheter har haft sådana brister gällande främst buller och ventilation att förvaltningen bedömt att uppföljning krävs.

Sista etappen i projekt *Buller från fasta installationer i förskolor* genomfördes, 44 procent hade ljudnivåer som behövde följas upp (>33 dBA). Totalt har 335 förskolor ingått i projektet under en fyraårsperiod, 228 stycken av dessa (68 %) hade ljudnivåer som följts upp av miljöförvaltningen.

Totalt har 196 stycken uppföljningsärenden startats inom den planerade tillsynen under 2020. För vissa förskolor har två stycken ärenden startats som har riktats mot respektive part som ansvarar för de olika brister som noterats på verksamheten. Beroende på bristens art är det verksamheten eller fastighetsägaren som ansvarar för att åtgärda bristen. Som huvudregel ansvarar fastighetsägaren för

brister i fasta installationer i lokalerna och verksamheten ansvarar för övriga brister.

Innehåll

Sammanfattning	1
Bakgrund	4
Lagstöd	4
Syfte	6
Tillsyn	6
Tillsyn av nyanmälda verksamheter	6
<i>Samverkan med andra förvaltningar i staden</i>	6
<i>Kemikaliesmart förskola, skola och fritidsverksamhet</i>	7
<i>Covid-19 påverkan på tillsynen</i>	7
Löpande planerad tillsyn	8
Bullerprojekt 2016-2020	8
Städprojekt 2020-2021	9
Personbelastningskartor	9
Tobakstillsyn på skolor och förskolor	10
Radontillsyn i skolor och förskolor	11
Resultat av tillsynen 2020	11
Tillsyn av nyanmälda verksamheter	11
Löpande planerad tillsyn	12
Uppföljning av anmärkningar	12
<i>Uppföljning tillsyn av nyanmälda verksamheter</i>	13
<i>Uppföljning planerad tillsyn</i>	13
Effekter av tillsynen	14
Radontillsyn i skolor och förskolor	15
Slutsats	15
Fortsatt arbete	16

Bakgrund

Miljöförvaltningen verkar för att Stockholms skolor och förskolor ska ha en sund miljö för barn och elever. I februari 2020 fanns i Stockholms stad 986 förskolor, 243 grundskolor och 90 gymnasieskolor.

Tillsynsansvaret för skolor och förskolor delas av Hälsoskyddsavdelningen och Livsmedelskontrollen. Hälsoskyddsavdelningens tillsyn syftar till att kontrollera att bestämmelserna i miljöbalken med tillhörande författningar följs. Till stöd för bedömningarna används Folkhälsomyndighetens allmänna råd. Livsmedelskontrollen kontrollerar att verksamheterna följer livsmedelslagstiftningen. Denna årsrapport gäller hälsoskyddstillsynen.

Inomhusmiljön i skolor och förskolor skiljer sig från många andra inomhusmiljöer genom att många personer vistas samtidigt på en relativt liten yta, vilket ställer höga krav på inomhusmiljön i lokalerna. Tillsynen syftar till att förbättra inomhusmiljön i stadens skolor och förskolor så att elever och barn inte utsätts för hälsorisker eller hindras i sin utveckling och i sitt lärande. Målet är att alla verksamheter ska ha en väl fungerande egenkontroll och en sund inomhusmiljö.

Fokus för den löpande planerade tillsynen är kontroll av buller, ventilation, städning och hygien. Uppföljning sker främst vid problem med buller, ventilation och misstanke om fuktskador. Buller och dålig luft är av erfarenhet de vanligaste problemen i skolor och förskolor. Buller och höga ljudnivåer i skol- och förskolemiljö är sällan skadlig för hörseln men exponeringen har betydelse för hälsan, livskvaliteten och inlärningsförmågan. För låg luftomsättning inomhus kan bland annat leda till huvudvärk och trötthet samt allergiska besvär. En bristfällig ventilation innebär även att emissioner från material i verksamheten inte ventileras bort. Det ansamlas därför mer damm som kan innehålla kemikalier som ftalater och bromerade flamskyddsmedel. För att hålla en god hygienisk standard behövs också regelbunden städning för att avlägsna och minska en rad smittoämnen i inomhusmiljön.

Lagstöd

Det är miljö- och hälsoskyddsnämnden som ska kontrollera att lagstiftningen i miljöbalken följs, vilket följer av 26 kap. 1 § miljöbalken. Tillsynen utövas genom att miljöförvaltningen gör

tillsynsbesök, ger råd och information. Det är miljö- och hälsoskyddsnämnden som genom sitt tillsynsansvar ska bedöma om det finns brister i en verksamhet, följa upp dem och ställa krav på att bristerna åtgärdas. Det kan med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken göras i form av förelägganden eller förbud att driva verksamhet.

Tillsynen på förskolor och skolor följer upp att det generella kravet på egenkontroll som följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och 26 kap. 19 § miljöbalken om krav på verksamhetsutövares egenkontroll samt förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll efterlevs.

Tillsynen följer också upp att 9 kap. miljöbalken samt 38 och 45 §§ förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) efterlevs. Enligt 45 § FMH ska tillsynsmyndigheten ägna särskild uppmärksamhet åt bland annat lokaler för undervisning och av 38 § FMH följer att skolor och förskolor är anmälningsskyldiga verksamheter. Att en verksamhet är anmälningsskyldig innebär att verksamheten måste anmälas till tillsynsmyndigheten senast sex veckor innan verksamheten påbörjas. Tillsynsmyndigheten har då möjlighet att granska verksamheten och meddela krav på eventuella kompletterande försiktighetsåtgärder eller, vilket mycket sällan förekommer, förbjuda verksamheten.

Folkhälsomyndighetens allmänna råd om bland annat ventilation, buller, fukt och mikroorganismer är vägledande för egenkontrollen. Dessa råd har sin grund i forskning om hälsorisker kopplat till vissa störningar, miljöbalken och de förordningar som meddelats med stöd av den och utgör rekommendationer om hur en författning bör tillämpas samt är ett stöd för tillsynsmyndigheter och överprövande instanser i deras bedömningar. Även parallella föreskrifter som Boverkets byggregler och Arbetsmiljöverkets författningssamling liksom domstolspraxis utgör vägledning.

Tillsynen avseende rökfri skolmiljö följer upp efterlevnaden av 6 kap. 2 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Där föreskrivs att rökning är förbjuden i lokaler som är avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem.

Syfte

Målet är att Stockholms skolor och förskolor ska ha en sund miljö för elever och barn och att de inte ska utsättas för hälsorisker eller hindras i sin utveckling och i sitt lärande.

Syftet med förvaltningens tillsyn är att verksamhetsutövarna ska få ökad kunskap om miljöbalken, förbättrade rutiner för sin egenkontroll, samt att upptäcka och följa upp att eventuella olägenheter åtgärdas.

Tillsyn

Riktad tillsyn är ett verktyg för att uppnå en sund miljö i alla skolor och förskolor, både inomhus och utomhus. Tillsynen bedrivs på olika sätt, antingen som ordinarie löpande tillsyn eller i projektform. Den löpande tillsynen sker genom återkommande inspektioner för att kontrollera kända problemområden. Fokus för denna tillsyn är ventilation, installationsbuller, städkemikalier samt hygien och städning eftersom det är dessa delar som oftast brister. Förvaltningen följer även upp anmärkningar som erhållits vid föregående inspektion. Projekttillsynen syftar till att kontrollera eller kartlägga avgränsade aktuella frågor.

Tillsyn av nyanmälda verksamheter

När en anmälan inkommer har förvaltningen att ta ställning till om verksamheten är lämplig ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Förvaltningen kontrollerar dels verksamhetens egenkontroll innefattande rutiner, ansvarsfördelning och löpande riskinventeringar. Dels bedöms lokalerna och fastighetens funktion innefattande kontroll av ventilation, buller och fukt. Även utomhusmiljön utgör en del av bedömningen där utegården ska präglas av goda ljus- och skuggförhållande i syftet att skydda barnen mot UV-strålning. Slutligen görs även en bedömning av lokaliseringens lämplighet där förvaltningen kontrollerar om det finns några risker för markföroreningar samt om riktvärden för trafikbuller samt luftföroreningar innehålls på platsen.

Samverkan med andra förvaltningar i staden

Verksamhetsutövarer som driver förskolor och skolor i staden styrs även av andra regelverk än miljöbalken. Inom dessa områden har andra förvaltningar i staden viktiga funktioner såsom bl.a. tillståndsgivande myndighet enligt skollagen (Utbildningsnämnden) eller prövningsmyndighet för bygglov (Stadsbyggnadsnämnden). I många fall finns gemensamma beröringspunkter och de olika

regelverken syftar i vissa delar till att reglera samma sak. Det finns t.ex. dels särskilda regler för buller vid nyetablering av skolor och förskolor som har meddelats med stöd av plan- och bygglagen och som tillämpas av Stadsbyggnadsnämnden vid bygglovsansökan, dels Folkhälsomyndighetens riktvärden för inomhusbuller som har meddelats med stöd av miljöbalken och som tillämpas av Miljö- och hälsoskyddsnämnden i tillsynen.

När det gäller frågor som rör nyetablering av skolor och förskolor angränsar miljöförvaltningens tillsynsverksamhet till stadsbyggnadskontorets hantering av bygglov och till utbildningsförvaltningens tillståndsprövning enligt skollagen. Trafikkontorets olika avdelningar lämnar yttrande på bygglovsremisser utifrån trafiksäkerhetsaspekten vid avfallshantering, risk för trafikbuller, utnyttjande av parker, etc. En samverkansgrupp som träffas ca två gånger per år och som består av tjänstemän från de olika förvaltningarna har funnits under några år. Genom dessa möten har förvaltningarna fått större kunskaper om varandras tillsyns- och godkännandeprocesser. Skillnader och likheter mellan de olika förvaltningarnas processer har identifierats. Med medvetenhet om förvaltningarnas olika bedömningar kan bättre information lämnas till medborgare och verksamhetsutövare. En följd av detta samarbete, som även underlättar för medborgare och verksamhetsutövare, är att staden successivt börjar arbeta fram gemensamma riktlinjer för skolor och förskolor.

Kemikaliesmart förskola, skola och fritidsverksamhet

Stockholms stad antog en kemikalieplan under 2020 som sträcker sig mellan 2020-2023. Kemikalieplanen visar hur det långsiktiga målet Giftfritt Stockholm ska nås. I kemikalieplanen pekas foster, barn och ungdomar ut som särskilt viktiga grupper att skydda från skadliga kemikalier. För att uppnå detta finns särskilda aktiviteter beskrivna i kemikalieplanen, bland annat att uppdatera och fortsatt driva kemikaliesmart förskola samt starta upp och driva arbetet med en vägledning för kemikaliesmart skola och fritidsverksamhet.

Covid-19 påverkan på tillsynen

Planen var att utföra 316 inspektioner (utfall 298 stycken) inom den planerade tillsynen under 2020. Dessvärre var det svårare under första halvan av året att boka inspektioner eftersom många verksamheter inte lät utomstående eller vårdnadshavare komma in i förskole- och skollokaler på grund av risk för smittspridning av Covid-19. Sjukdom hos förskole- och skolpersonal och inspektörer samt personalbortfall på miljöförvaltningen bidrog också till att färre inspektioner kunde utföras. Under andra halvan av året

ändrade förvaltningen sin metod för att utföra inspektioner. Genomgång av verksamheternas egenkontroll utfördes digitalt och rundvandring samt mätningar i lokalen genomfördes efter att verksamheten slutat för dagen.

Avseende handläggningen av uppföljningsärenden blev ledtiderna något längre då det förekom sjukdom och personalbortfall bland entreprenörer som utför de utredningar nämnden ställt krav på. Detta påverkade dock inte antalet avslutade ärenden under året.

Under 2020 valde förvaltningen att ställa in tillsynen av öppna förskolor, dels för att det inte var någon pågående verksamhet hos dessa, dels för att prioritera om befintliga resurser till andra mer prioriterade tillsynsområden sett till hälsnytta. Öppna förskolor debiteras med timavgift i efterskott. Någon tillsynsskuld har därmed inte uppkommit.

Även tillsyn i samband med anmälan av ny verksamhet påverkades i viss mån. En del inspektioner fick senareläggas och ledtiderna blev något längre som en direkt följd av covid-19. De något färre inkomna anmälningarna under 2020 jämfört med föregående år kan, men behöver inte, ha en koppling till covid-19.

Löpande planerad tillsyn

Huvuddelen av tillsynen bedrivs genom planerade tillsynsbesök ute på verksamheterna där lokalerna inspekteras och inspektören gemensamt med verksamhetens representant går igenom verksamhetens egenkontroll, dvs. deras rutiner och förebyggande arbete. Denna tillsyn sker löpande under året och kontroll sker inom kända problemområden. När det gäller inomhusmiljön har fokus legat på kontroll av ventilation, buller från fasta installationer, städkemikalier samt städning och hygien. Anledningen är att de flesta anmärkningarna från tidigare år gällt just detta. Vid besöken följs även eventuella tidigare anmärkningar upp.

Ett mål med tillsynen är att träffa verksamhetsutövarna och att de genom besöket ska få en ökad kunskap om miljöbalken och sitt egenkontrollansvar.

Bullerprojekt 2016-2020

Miljöförvaltningen har mellan åren 2016-2020 utfört projekt *Buller från fasta installationer i förskolor*. Sista etappen i projekt Buller från fasta installationer i förskolor genomfördes under 2020, 44 procent hade ljudnivåer som behövde följas upp (>33 dBA). Totalt har 335 förskolor ingått i projektet under en fyraårsperiod. Samtliga 14

stadsdelar i staden har ingått i projektet, både kommunala och fristående förskolor. Projektets syfte har varit att fokusera på den vanligaste anmärkningen som följs upp i miljöförvaltningens riktade tillsyn av förskolor. Av 335 utförda inspektioner med bullermätningar har 228 stycken (68 procent) fått ljudnivåer som behövs följas upp av miljöförvaltningen. Enbart 33 förskolor av 335 stycken (10 procent) klarade riktvärdet på 30 dB ekvivalent ljudnivå enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus (FoHMFS 2014:13).

Städprojekt 2020-2021

Miljöförvaltningen påbörjade ett projekt under 2020 med fokus på lokalvård inom stadens förskolor och skolor. Projektet utförs i samarbete mellan hälsoskyddsavdelningen och kemikaliecentrum.

Inom ramen för kemikaliecentrums arbete med kemikaliesmart förskola har det i dialogen med förskolorna i många fall framkommit att personalen upplever att lokalvården fungerar undermåligt och att klagomål inte leder till förbättring. Denna upplevelse delas av stor del av inspektörerna som utför den operativa tillsynen på stadens alla skolor och förskolor. Projektet med fokus på lokalvård har initierats i syfte att undersöka vilka faktorer som påverkar städkvalitén på stadens förskolor och skolor. Projektet inleddes med en enkätundersökning av hur lokalvården fungerar på skolor och förskolor. Detta gjordes i samband med den riktade tillsynen år 2020.

Under 2021 kommer resultaten analyseras, sammanställas och delges samtliga verksamhetsutövare som har ingått i projektet. Därefter planeras ett rundabordssamtal med berörda stadsdelsförvaltningar och utbildningsförvaltningen där resultaten kan diskuteras och de medverkande kan komma med synpunkter på analysen samt att deltagarna gemensamt hittar möjliga vägar framåt för en förbättrad lokalvård.

Personbelastningskartor

Under 2020 har miljöförvaltningen fortsatt efterfråga information om ventilationens kapacitet på skolor och förskolor. 32 procent av inspekterade skolor och förskolor under 2020 hade en personbelastningskarta. Detta är en tydlig förbättring från tidigare år då omkring 10-15 procent av inspekterade verksamheter haft en personbelastningskarta.

Personbelastningskartor visar hur många personer som stadigvarande samtidigt kan vistas i varje rum utifrån ventilationens

kapacitet. Formeln för att räkna ut hur stor personbelastningen kan vara utifrån hur mycket tilluft som finns är:

$$\frac{(\text{Tilluft i l/s} - (0,35 \times \text{golvarea}))}{7} = \text{antal personer som ventilationen är anpassad för}$$

Formeln utgår ifrån angivet riktvärde i Folkhälsomyndighetens allmänna råd om ventilation (FoHMFS 2014:18). I råden anges att uteluftsflödet i skolor och lokaler för barnomsorg inte bör understiga ca 7 l/s per person vid stillasittande sysselsättning. Ett tillägg på minst 0,35 l/s per m² golvarea bör göras så att hänsyn också tas till föroreningar från andra källor än människor. Se ett exempel på en personbelastningskarta nedan.

Rum	Rummets huvudsakliga användning	Rummets area (m ²)	Nuvarande personbelastning	Uppmätt uteluftsflöde (l/s)	Flödet anpassat till antal personer
Nedanstående utgör ett exempel					
A105	Klassrum	35 m ²	25 personer	62 l/s	7 personer bör max vistas i rummet

Figur 1. Exempelbild personbelastningskarta. Här visas det för många personer utifrån rådande ventilationskapacitet.

Beräkningen i figur 1 visar att max 7 personer bör vistas stadigvarande i rummet. Beräkningen gör det enkelt för verksamhetsutövaren att bedöma om antalet personer i lokalen är tillfredställande utifrån de luftflöden som finns uppmätta. Om miljöförvaltningen noterat att det vistas för många personer i ett rum i förhållande till ventilationens kapacitet ombeds verksamheten att omdisponera barngrupperna. Om ventilationen är så bristfällig på hela förskolan att det totala luftflödet inte är tillräckligt föreläggs verksamheten att inkomma med åtgärdsförslag och kostnadsberäkning för att uppnå gällande riktvärden.

Tobakstillsyn på skolor och förskolor

Under 2020 inkluderades tobakstillsynen i den riktade tillsynen på förskolor och skolor. Kriterier för uppföljning togs fram under miljöförvaltningens tillsynsinsats under perioden 2018-2019 vilka kvarstår. En förutsättning för att använda dessa kriterier är att det finns skolgård eller anvisad plats som kan likställas med skolgård, eller att elever/personer röker precis vid entrén. Kriterierna följer nedan.

1. Elever/personal/andra röker på skolans område
2. Det finns askkopp

3. Det förekommer mycket fimpas på skolgården
4. Det finns en anvisad plats för rökning

Radontillsyn i skolor och förskolor

Genom den riktade tillsynen av skol- och förskolelokaler är 91 procent av alla verksamheter i Stockholm radonmätta och har halter under 200 Bq/m³. Enligt strålskyddslagen är det fastighetsägaren som ska optimera strålskyddet genom att vidta åtgärder så att radonhalten hålls så låg som det är möjligt. Fastighetsägare till de fastigheter där det saknas mätresultat kommer att uppmanas att mäta och rapportera radon. De fastighetsägare som inte redovisar mätresultat kommer att föreläggas om att mäta, vid behov åtgärda förhöjda halter och efter mätning rapportera till miljöförvaltningen.

Resultat av tillsynen 2020

Under 2020 har totalt 344 stycken inspektioner utförts på skolor och förskolor inom staden, varav 235 ordinarie inspektioner, 46 nyanmälda verksamheter samt 63 i projekt Buller från fasta installationer (tabell 1).

Tabell 1. Fördelning av olika typer av inspektioner under 2020.

Totalt inspekterade verksamheter 2020	
Typ av inspektion	Antal utförda inspektioner
Tillsyn av nyanmälda verksamheter	46
Löpande planerad tillsyn	235
Projekt buller från fasta installationer i förskolor 2020	63
Totalt inspekterade	344

Tillsyn av nyanmälda verksamheter

Under året har miljöförvaltningen handlagt sammanlagt 53 anmälningsärenden enligt 38 § och 32 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Anmälningar enligt 32 § avser ändrade ägarförhållanden och utgör ett mindre antal av de inkomna anmälningarna. Antalet anmälningar under 2020 var något färre än förväntat och i jämförelse med föregående 5 år då det har inkommit mellan 57-62 anmälningarna. Förvaltningen kan inte se någon tydlig förklaring till det mindre antalet anmälningar, även om det finns en misstanke om att pandemin kan ha haft en viss påverkan. Förutom årets inkomna anmälningar har även de anmälningar som inkom i slutet på 2019 hanterats under 2020.

Det har utförts 46 inspektioner i samband med anmälningar under 2020. Ett fåtal anmälda verksamheter har inte inspekterats under 2020. Anledningen är att verksamheterna inkommit med anmälan långt innan verksamheten påbörjats. För att kunna göra en helhetsbedömning av verksamheten utför förvaltningen en inspektion först i samband med att verksamheten har startat. Verksamheterna kommer dock att inspekteras under 2021 i samband med att verksamheterna startar. Det har startats 23 uppföljningsärenden i samband med anmälan under året och 11 ärenden har kunnat avslutas. Merparten av uppföljningsärendena rör brister avseende buller från fasta installationer och bristfällig ventilation. Ett mindre antal uppföljningsärenden rör brister avseende fukt och buller från trafik på skolgård.

Gällande ej anmälda verksamheter har förvaltningen handlagt 10 ärenden under 2020. Samtliga verksamheter inkom med en anmälan efter uppmaning från förvaltningen. Det är främst ändringar av verksamheter, som flytt eller utökning av lokaler, som inte anmäls till förvaltningen. Ett arbete med att ta fram ett informationsblad där det tydligt framgår att miljöförvaltningen behöver informeras även om ändringar av en verksamhet har därför påbörjats under året och kommer skickas ut till verksamhetsutövare under 2021.

Löpande planerad tillsyn

Inom den löpande planerade tillsynen, där bullerprojektet även inkluderades, inspekterades 298 verksamheter under 2020 och av dem hade 196 verksamheter, det vill säga 66 procent, brister som ledde till att ett uppföljningsärende startades. Vissa verksamheter hade fler än en brist. Av noterade brister gällde 129 stycken anmärkningar på buller från fasta installationer, 42 stycken bristfällig ventilation, 19 stycken hade anmärkningar som noterades vid tidigare tillsynsbesök och som inte har åtgärdats, och 4 stycken misstanke om fukt, 2 stycken med bristande tobaksrutiner.

Uppföljning av anmärkningar

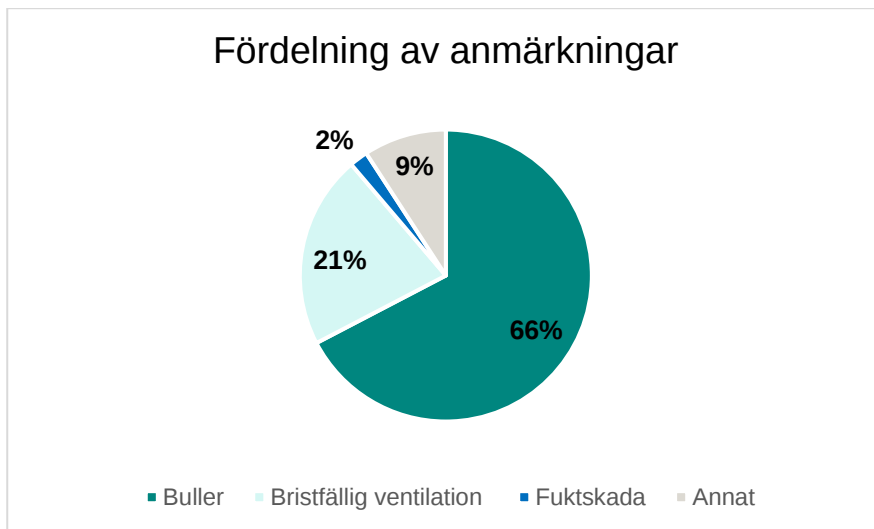
Om en brist som kräver uppföljning upptäckts eller misstänks vid inspektionen startas ett uppföljningsärende där verksamhetsutövaren uppmanas att utreda och vid behov åtgärda bristerna.

Uppföljning tillsyn av nyanmälda verksamheter

Generellt sett behövs mindre uppföljning vid tillsyn av de nyanmälda verksamheterna än vid den löpande tillsynen. För år 2020 har omfattningen av antalet uppföljningsärenden dock ökat jämfört med tidigare år. Uppföljning har startats på grund av brister i ventilation, antingen på grund av buller från ventilation eller på grund av brister i luftflöden. Uppföljningsärenden har startats i 50 procent av de anmälningsärenden som handlades under 2020, medan det under 2019 startades uppföljning i ca 28 procent av de inspekterade verksamheterna. För närvarande handläggs 41 uppföljningsärenden. Under 2020 har 17 uppföljningsärenden avslutats.

Uppföljning planerad tillsyn

Under 2020 startades 196 uppföljningsärenden från den planerade tillsynen. Vissa ärenden startades i början av 2020 men baserades på brister från 2019 års tillsyn. De brister som följs upp särskilt är buller från fasta installationer, bristfällig ventilation och fukt. Buller och höga ljudnivåer i skol- och förskolemiljö är sällan skadligt för hörseln men bullerexponeringen har betydelse för hälsan, livskvaliteten och inlärningen. Dålig luftkvalitet inomhus kan bland annat leda till besvär med ögon, näsa och hals samt astma och allergi. Dålig luftkvalitet kan bero på bland annat bristfällig ventilation, för många personer i lokalerna eller fuktskador. Buller från fasta installationer är den vanligast förekommande anmärkningen. Miljöförvaltningen handlägger dock anmärkningar gällande fukt, ventilation och buller med samma prioritet. Gällande ventilation kan verksamheten införa vädringsrutiner eller rutiner för utevistelse som en tillfällig åtgärd, vilket inte är möjligt när det gäller buller och fuktskador eftersom ingrepp i fastigheten krävs i sådana fall. Av totalt 196 uppföljningsärenden avsåg 28 stycken anmärkning på både ventilation och buller på samma förskola, vilket motsvarar ca 14 procent.

Tabell 2. Diagrammet visar fördelningen av de brister som framkommit vid inspektioner under 2020 och som följs upp av förvaltningen. Kategorin "annat" är främst uppföljning av brister som kvarstått sedan miljöförvaltningens tidigare inspektioner och tobak (2 stycken)

Utöver anmärkningar som följs upp av miljöförvaltningen får i stort sett samtliga besökta verksamheter anmärkningar som de uppmanas att åtgärda inom ramen för sin egenkontroll. Denna typ av anmärkningar noteras i inspektionsrapporten och följs upp vid nästa ordinarie tillsynsbesök.

Effekter av tillsynen

Under 2020 avslutades 221 stycken uppföljningsärenden totalt, vilket innebär att lika många verksamheter och mångfaldigt fler barn och ungdomar i Stockholm fått förbättrad inomhusmiljö i sin dagliga vistelsemiljö. Kostnaderna för åtgärderna har varierat från cirka tiotusen kronor upp till flera hundra tusentals kronor. Antalet avslutade ärenden är fler än tidigare år. Förvaltningen driver i dagsläget ca 330 uppföljningsärenden.

De brister som verksamheterna själva ska åtgärda inom ramen för sin egenkontroll följer förvaltningen inte aktivt upp utan kontrollerar först vid nästkommande tillsynsbesök att åtgärder utförts. Det kan vara brister som att kemikalieförteckning och säkerhetsdatablad för samtliga av verksamhetens faroklassade kemikalier saknas, rutiner för städning saknas eller att det finns leksaker i skötrum eller på toalett. Det kan också vara att protokoll för obligatorisk ventilationskontroll, OVK, och luftflödesprotokoll saknas. Tyvärr kvarstår dessa brister i många fall. Verksamheterna kan ha bytt rektor respektive förskolechef och ibland har dessa

ingen vetskap om den tidigare inspektionen, bristerna som upptäcktes eller om inspektionsrapporten. Detta innebär i sig att de delvis brister i sin egenkontroll.

Radontillsyn i skolor och förskolor

Genom den riktade tillsynen av skol- och förskolelokaler är 91,3 procent av alla verksamheter i Stockholm radonmätta och har halter under 200 Bq/m³. De fastighetsägare som trots uppmaning inte kontrollerar radon föreläggs att mäta, vid behov åtgärda förhöjda halter och efter mätning rapportera till miljöförvaltningen.

Slutsats

Erfarenheten från tillsynen är att skolor och förskolor vid förvaltningens tillsynsbesök ibland har bristfällig kunskap om att de ansvarar för att regelbundet kontrollera och säkerställa att lokalerna är lämpliga ur hälsosynpunkt. Verksamheterna förlitar sig i många fall på att fastighetsägaren tillhandahåller hälsomässigt bra lokaler som är ändamålsenliga för verksamheten. Många saknar kunskap om ventilationen räcker till för det antal personer som vistas i lokalen eller om ljudnivån från ventilationen är för hög och utgör en hälsorisk. Däremot har det blivit bättre sedan tidigare års tillsyn där kunskapen gällande bland annat ventilationens kapacitet förbättrats. Denna förbättring bedöms till stor del ha sin grund i förvaltningens förbättrade informationsmaterial och tydlighet med vilka krav som gäller, redan när inspektionerna ska bokas. Förhoppningsvis håller detta i sig även mellan miljöförvaltningens inspektioner.

Efter flera års tillsynsarbete på Stockholms förskolor och skolor noterar förvaltningen att problem som härrör från ventilationen är allra vanligast. Det största problemet är buller från ventilationen men även att ventilationen i sig är bristfällig. Även projektet *Buller från fasta installationer i förskolor* (påbörjades 2016 och avslutades 2020) som förvaltningen genomfört bekräftar den slutsatsen. Det finns flera orsaker till detta. Bl.a. kan aggregat slitas ut vilket leder till ökat buller, eller att verksamhetsutövarna tar emot fler barn i lokalerna och då behöver skruva upp ventilationen, som ger ett ökat buller.

Att utöka tillsynen med fler timmar och mer frekventa tillsynsbesök skulle sannolikt bidra till att öka kunskapsnivån hos verksamhetsutövarna och minska risken för kunskapsstapp vid byte av ledning i verksamheterna. Detta kräver dock en utökning av tillsynsverksamheten jämfört med dagens organisation.

Fortsatt arbete

Förvaltningens prognos för 2021 är densamma som tidigare år, ca 60 anmälningar förväntas inkomma under året. Under de senaste åren har inte prognosen uppnåtts, antalet anmälningar har understigit 60 stycken mellan 2017-2020. Dock kommer arbetet med att söka upp verksamheter som inte gjort en anmälan intensifieras under 2021 varmed förvaltningen vidhåller samma prognos som tidigare. Som tidigare år förväntas en ökad tillströmning av anmälningar under tidig vår och höst i samband med terminsstart. En motsvarande minskning av inflödet förväntas under sommarmånaderna.

Förvaltningen kommer fortsatt att kontrollera om anmälda verksamheter uppfyller miljöbalkens krav. Fokusområden i inomhusmiljön kommer likt föregående år vara ventilation, fukt och buller från fasta installationer. Det kommer därutöver finnas ett särskilt fokus på UV-skyddet på förskolegårdarna under 2021. Vid tillsynen kommer verksamhetens rutiner att granskas och solskyddet på gården att kontrolleras. Bristfälligt solskydd på förskolegårdar kommer att följas upp.

Under 2020 samarbetade förvaltningen med stadsbyggnadskontoret (SBK) avseende de tillfälliga byggloven för skolor och förskolor. Syftet med samarbetet har varit att tydliggöra vissa miljö- och hälsoskyddsfrågor i samband med att SBK handlägger tillfälliga bygglov för skol- och förskolelokaler. Däribland markföroreningar, elektromagnetiska fält och buller på skolgård. Som ett led i att fånga upp dessa frågor i ett tidigt skede har avdelningarna på hälsoskydd och plan- och miljö under hösten gemensamt besvarat remisser från SBK avseende de tillfälliga byggloven. Miljöförvaltningen kommer besvara remisser även under 2021, förväntad prognos är ca 40 remisser per år. Förvaltningen kommer även i samband med den riktade tillsynen av skolor och förskolor att undersöka om det finns risk för markföroreningar på platsen. Detta i syftet att fånga upp befintliga verksamheter där markfrågan inte granskats under bygglovsskedet.

Under 2021 fortsätter arbetet inom den planerade löpande tillsynen på förskolor och skolor, till en början i stadsdelarna Spånga-Tensta, Enskede-Årsta-Vantör, Kungsholmen och Södermalm. Fokus inom den löpande planerade tillsynen kommer som tidigare fortsatt att ligga på buller från fasta installationer eftersom alla skolor och förskolor i staden som inte ingått i projektet behöver granskas med avseende på detta, samt ventilation och fukt. UV-tillsynen på

förskolor kommer däremot öka och en särskild tillsynsinsats kommer genomföras under året.

Ett nära samarbete mellan hälsoskyddsavdelningen och kemikaliecentrum är sedan tidigare väl etablerat. Syftet med detta är att kunskap från kemikaliecentrum ska sammanföras med erfarenhet och kunskap från hälsoskyddsavdelningens tillsyn med målet att förbättra inomhusmiljön i skolor och förskolor.

Under 2021 kommer miljöförvaltningen förhoppningsvis kunna återuppta tillsynen av de öppna förskolorna som finns i staden.

För den riktade tillsynen, som är förenad med en stor andel uppföljningsärenden, kommer möten med SISAB fortsätta hållas regelbundet för att diskutera principfrågor och metoder för effektivisering av handläggningen gällande vissa mer komplicerade och långdragna ärenden. Samarbetet med SISAB fungerar bra och leder till konstruktiva förbättringar i handläggningen.

Miljöförvaltningens ambition är att få ett närmre samarbete med stadsdelsförvaltningarna, vilka är verksamhetsutövare för de kommunala förskolorna i staden, genom att föreslå möten inför varje nytt tillsynsår. Syftet med mötena är att dels presentera miljöförvaltningens tillsynsmetodik och statistikuppgifter men även att utbyta tankar och idéer för en så bra samverkan som möjligt mellan verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet. Möten hålls i samband med nytt tillsynsår.

Likaså vad gäller planerade möten med utbildningsförvaltningen. Syftet med ett närmre samarbete även där skulle vara att öka förståelsen för varandras verksamheter och därmed kunna få ett ännu bättre samarbete till gagn för stadens barn och unga.

Fysiska möten med stadsdelarna och utbildningsförvaltningen bordläggs på grund av rådande pandemisituation. Miljöförvaltningen hoppas att detta kan återupptas senare under 2021 alternativt under 2022.

Slut